

**«БІЛІМ АЛУШЫЛАРДЫҢ ҒЫЛЫМИ-ЗЕРТТЕУ ЖҰМЫСТАРЫНА
ҚАНАҒАТТАНУЫ» атты
білім алушылардың сауалнамасының қорытындысы бойынша
ЕСЕП**

Өткізу мерзімі: 2025 ж. ақпан

Мақсатты аудитория: университеттің білім алушылары

Ақпаратты жинау әдісі: online сауалнама (сауалнамалық сұрау)

Зерттеудің мақсаты: университетте ғылыми-зерттеу жұмысын (бұдан әрі - ҒЗЖ) ұйымдастыруға білім алушылардың қанағаттану деңгейін анықтау.

Сауалнамаға университеттің жалпы контингентіндегі 4623 білім алушыдан келген респонденттердің 1777/38,4% қатысты.

Жоғары мектептер бөлінісінде: ЖЖМ – 523/889 (58,8%), ГҒЖМ – 543/1434 (37,9%), ПЖМ – 356/1082 (32,9%), ӨжСЖМ – 355/1192 (29,8%).

1 - сұрақ. Білім деңгейіңізді көрсетіңіз.

1 - кесте

Білім деңгейіңізді көрсетіңіз:	респонденттер саны	Бакалавриат	%	Магистратура	%	Докторантура	%
БАРЛЫҒЫ:	1777	1675	94,3	89	5,0	13	0,7

Респонденттердің білім деңгейі бойынша ұсынылған сауалнама деректерінен сауалнамаға білім алушылардың барлық санаттары қатысқаны, олардың көпшілігі (94,3%) бакалавриат деңгейінде, 89/5, 0% магистратура деңгейінде, 13/0, 7% респонденттер докторантура деңгейінде оқитыны атап өтіледі.

2 - сұрақ. Сіз қандай білім беру бағдарламасында (мамандықта) оқисыз?

ЖМ бөлінісінде сауалнамаға қатысқан білім алушылардың сандық және пайыздық көрсеткіштері

2 - кесте

ЖМ	Білім беру бағдарламасы	Қатысушылар
ЖЖМ	Биология	84
	География және Химия	131
	Информатика	91
	Математика және Физика	217
БАРЛЫҒЫ:	ЖЖМ - де барлығы - 889 білім алушы	523 (58,8%)
ГҒЖМ	Шет тілі: екі шет тілі	160
	Тарих	110
	Қазақ тілі мен әдебиеті	165
	Орыс тілі мен әдебиеті	108
БАРЛЫҒЫ:	ГҒЖМ - де барлығы - 1434 білім алушы	543 (37,9%)
ПЖМ	Мектепке дейінгі тәрбие мен оқыту педагогикасы	88
	Бастауыш оқытудың педагогикасы мен әдістемесі	123
	Педагогика және психология	38
	Арнайы педагогика / Әлеуметтік педагогика	107
БАРЛЫҒЫ:	ПЖМ - де барлығы - 1082 білім алушы	356 (32,9%)
ӨжСЖМ	Музыкалық білім	62
	Бастапқы әскери дайындық және дене шынықтыру	236
	Құқық, тарих, кәсіпкерлік	15
	Көркем еңбек, графика және дизайн	42

БАРЛЫҒЫ:	ӨжСЖМ- де барлығы - 1192 білім алушы	355 (29,8%)
	ЖОО бойынша барлығы: 4623 білім алушы	1777 (38,4%)

3. Университетте ҒЗЖ ұйымдастыру деңгейі сізді қанағаттандыра ма?

3 - кесте

Университетте ҒЗЖ ұйымдастыру деңгейі сізді қанағаттандыра ма?	респонденттер саны	Иә	%	Жоқ	%	Жауап беру қиын	%
БАРЛЫҒЫ:	1777	1467	82,6	49	2,8	261	14,7

Сауалнаманың оң нәтижесі студенттердің көпшілігі (82,6%) университеттегі ғылыми-зерттеу жұмыстарын ұйымдастыру деңгейіне қанағаттанғанын және респонденттердің өте аз пайызы (2,8%) ҒЗЖ ұйымдастыруға көңілі толмайтындығын білдірді деп санауға болады. Сонымен қатар 15% - ға жуығына бұл сұраққа жауап беру қиынға соқты, бұл білім алушылардың бір бөлігінің ғылыми жұмысқа қатысы жоқтығын немесе белгісіздігін көрсетуі мүмкін.

4 - сұрақ. Білім алушыларды ғылыми-зерттеу жұмысына тартуға бағытталған қызметті кім ұйымдастырады?

4 - кесте

Білім алушыларды ғылыми-зерттеу жұмысына тартуға бағытталған қызметті кім ұйымдастырады?	респонденттер саны	ЖМ деканы	%	ББ жетекшілері	%	ББ оқытушылары	%	Кура торлар	%	Ғылыми үйірмелердің жетекшілері	%	Ғылыми үйірмелердің жетекшілері	%
БАРЛЫҒЫ:	1777	381	21,4	232	13,1	372	20,9	393	22,1	218	12,3	181	10,2

Сауалнамаға қатысқандардың көпшілігінің пікірінше, білім алушыларды ғылыми-зерттеу жұмысына тарту бойынша топтардың кураторлары (22,1%), ЖМ декандары (21,4%) және ББ оқытушылары (20,9%) тең дәрежеде маңызды рөл атқарады. Сондай-ақ, бұл жұмысты ғылыми үйірмелердің басшылары (12,3%) және ББ жетекшілері (13,1%) ұйымдастырады.

Сонымен бірге, респонденттердің 10,2 % -ы бастаманың тікелей өздерінен шығатынын атап өтті, бұл студенттердің ғылыми қызметке өз бетінше қатысуға ниеті мен дайындығының бар екендігін көрсетуі мүмкін.

5 - сұрақ. Жоғары оқу орнында зерттеу жұмысының қандай түрлері/формалары қолданылатынын көрсетіңіз

5 - кесте

Жоғары оқу орнында зерттеу жұмысының қандай түрлері/формалары қолданылатынын көрсетіңіз	респонденттер саны	Зерттеу жұмысының нысандары мен түрлері көрсетілді	%	Ештеңе жауап бермеді, сұрақты елемеді	%	Жауапты дұрыс тұжырымдай алмады	%	Жауап беру қиын болды немесе: «білмеймін» деп жауап берді	%
БАРЛЫҒЫ:	1777	736	41,4	476	26,8	449	25,3	116	6,5

Студенттер ЖОО-дағы ғылыми қызмет туралы біледі, респонденттердің 41,4% - ында университетте қолданылатын зерттеу жұмысының нысандары мен түрлері туралы түсінігі бар және курстық, дипломдық, жобалық жұмыстар, ғылыми мақалалар, зертханалық және далалық зерттеулер, эксперимент, ғылыми үйірмелер мен орталықтардың жұмысы және т. б жеке және топтық зерттеулерді секілді көрсетті.

(25,3%) жауапты дұрыс тұжырымдай алмады, (26,8%) сұрақты елемеді немесе жауап беруде қиындықтарға тап болды және (6,5%) жауаптарды білмейтіндіктерін көрсетті, барлығы студенттердің жартысынан көбі (58,6%). Бұл өте жоғары пайыз, бұл студенттердің университетте зерттеу жұмысының нақты қандай формалары қолданылатынына толық сенімді еместігін немесе бұл туралы өз ойын нақты айта алмайтындығын көрсетеді.

6 - сұрақ. Сіздің ҒЗЖ-ға қатысуыңыз қандай қызмет арқылы байқалады?

6 - кесте

Сіздің ҒЗЖ-ға қатысуыңыз қандай қызмет арқылы байқалады?	респонденттер саны	Университеттің ғылыми орталықтарының жұмысына қатысу	%	ЖОО ғылыми үйірмелерінің жұмысына қатысу	%	Ғылыми конференциялар жұмысына қатысу	%	Ғылыми басылымдар	%
БАРЛЫҒЫ:	1777	473	26,6	417	23,5	427	24,0	460	25,9

Осы мәселе бойынша сауалнама нәтижесі:

1. Студенттердің төрттен бірінен астамы (473/26,6%) университеттің ғылыми орталықтарының қызметіне қатысады, бұл студенттердің осындай құрылымдар шеңберінде ғылыми-зерттеу жұмыстарына өте жоғары қатысуын білдіреді.

2. Сондай-ақ студенттердің едәуір бөлігі (460/25,9%) зерттеу нәтижелерімен ғылыми жарияланымдарды дайындауға қатысады.

3. Студенттердің төрттен бір бөлігі (427/24%) академиялық өмірдің маңызды бөлігі болып табылатын ғылыми конференцияларға қатысады және студенттерге өз зерттеулерін ұсынуға және әріптестерімен білім алмасуға көмектеседі.

4. 417/23 5% студент ЖОО-ның ғылыми үйірмелерінің жұмысына қатысады. Бұл сонымен қатар студенттерге ғылыми дағдыларын дамытуға және ғылыми жобаларда топ болып жұмыс істеуге мүмкіндік беретін ғылыми белсенділіктің маңызды түрі.

Яғни, жалпы, сұрақ бойынша сауалнама нәтижелері: "Сіздің ҒЗЖ-ға қатысуыңыз неден көрінеді?" университет білім алушыларының "Университеттің ғылыми орталықтарының жұмысына қатысуы" (473 адам атап өтті), "ғылыми жарияланымдар" (460), сондай-ақ ғылыми конференцияларға (427) және ғылыми ЖОО үйірмелеріне (417) қатысу ең танымал ғылыми жұмыстардың әртүрлі нысандарында жеткілікті белсенділігін көрсетеді.

Сонымен қатар университеттің ғылыми және зерттеу орталықтары басшыларының (биоэкология және экологиялық зерттеулер ғылыми орталығы, практикалық психология орталығы, "Абай академиясы" Ғылыми-зерттеу орталығы, эксперименттік Психология және психодиагностика зертханасы, археологиялық зерттеулер институты) және ББ жетекшілерінің ақпараты бойынша қазіргі уақытта тек 50-ге жуық білім алушы тұрақты мүше болып табылады және студенттік ғылыми жұмыс аясында зерттеу жұмыстарын жүргізеді, ал 16 ғылыми студенттік үйірмеде 300-ге жуық адам айналысады.

Осы мәселе бойынша сауалнама нәтижелерінің сандық сәйкес келмеуі және студенттердің осы құрылымдарға нақты мүшелігі студенттердің ғылыми қызметтің осы түрлерінде ғылыми жұмысқа артықшылық беруі, жоспарлауы немесе қызығушылық танытуы мүмкін екенін көрсетеді.

Анықталған сәйкессіздіктер, жалпы алғанда, зерттеу жұмысының әртүрлі аспектісіне студенттердің белсенділігі мен қатысуының нақты тенденциясын көрсетеді.

7–14 - сұрақ. ҒЗЖ саласындағы келесі дағдылар тобы бойынша зерттеу құзыреттілігі деңгейіңізді бағалаңыз:

7 - кесте

Зерттелетін ғылымның белгілі бір саласындағы өзекті мәселені анықтай білу, іздеу бағытын таңдау, мақсаттар мен міндеттер қою	респонденттер саны	Жоғары деңгей	%	Орташа деңгей	%	Төмен деңгей	%
БАРЛЫҒЫ:	1777	455	25,6	1150	64,7	172	9,7

Студенттердің көпшілігі (64,7%) қабілеттерін орташа деңгейде бағалайды. Бұл студенттердің ғылыми міндеттерді немесе мәселелерді тұжырымдауға жеткіліксіз дайындығын көрсетуі мүмкін. Төмен деңгейдегі студенттердің төмен пайызы (9,7%) тапсырмаларды орындау үшін іргелі білімнің жоқтығын көрсетуі мүмкін, бірақ студенттердің 25,6% - ы жоғары деңгейде қабілеттеріне сенімді, бұл оң нәтиже.

8 - кесте

Ақпараттық іздеуді жүзеге асыру, проблема бойынша ақпараттық кеңістікте бағдарлану (оның ішінде электрондық деректер базасында, Интернет желісінде және т.б.), алынған ақпаратты сыни тұрғыдан өңдеу іскерлігі	респонденттер саны	Жоғары деңгей	%	Орташа деңгей	%	Төмен деңгей	%
БАРЛЫҒЫ:	1777	665	37,4	1051	59,1	61	3,4

Студенттердің шамамен 37,4% - ы ақпараттық іздеу саласында қабілеттеріне сенімді, әсіресе студенттердің тек 3,4% -ы өз дағдыларын төмен деп бағалағанын ескерсек, бұл жақсы нәтиже. Студенттердің көпшілігі дағдыларын орта деңгейде (59,1%) бағалайды, бұл ақпараттық ресурстармен жұмыс істеу бойынша оқуды жақсарту қажеттілігін көрсетуі мүмкін.

9 - кесте

Зерттеу бағдарламасын әзірлеу іскерлігі	респонденттер саны	Жоғары деңгей	%	Орташа деңгей	%	Төмен деңгей	%
БАРЛЫҒЫ:	1777	498	28,0	1108	62,4	171	9,6

Студенттердің едәуір бөлігі (62,4%) өздерінің қабілеттерін орта деңгейде бағалайды, бұл ғылыми бағдарламаларды әзірлеуде тәжірибе мен білімнің жетіспеушілігін анық көрсетеді. Алайда студенттердің 28% - ы өз дағдыларын жоғары деп бағалайды, бұл осы салада жеткілікті дайындалған мамандардың болуын көрсетеді.

10 - кесте

Ғылыми зерттеу әдістері мен тәсілдерін меңгеру (жалпы және арнайы)	респонденттер саны	Жоғары деңгей	%	Орташа деңгей	%	Төмен деңгей	%
БАРЛЫҒЫ:	1777	523	29,4	1123	63,2	131	7,4

Ғылыми зерттеу әдістерін меңгеруді студенттер орта деңгейде бағалайды, бұл зерттеу әдістемелері бойынша қосымша оқыту қажеттілігін көрсетуі мүмкін.

11 - кесте

Деректерді өңдеудің математикалық статистикасы әдістерін меңгеру	респонденттер саны	Жоғары деңгей	%	Орташа деңгей	%	Төмен деңгей	%
БАРЛЫҒЫ:	1777	498	28,0	1070	60,2	209	11,8

Студенттер, әдетте, деректерді өңдеу дағдыларына сенімді, дегенмен студенттердің жоғары пайызы (11,8%) дағдыларын төмен деп бағалайды. Бұл статистика және деректерді өңдеу саласында қосымша оқыту қажеттілігін көрсетуі мүмкін.

12 - кесте

Эксперименттік зерттеуді ұйымдастыру және жүргізу іскерлігі	респонденттер саны	Жоғары деңгей	%	Орташа деңгей	%	Төмен деңгей	%
БАРЛЫҒЫ:	1777	556	31,3	1066	60,0	155	8,7

Эксперименттік зерттеулерді ұйымдастыруда нәтижелер жақсы: студенттердің 31,3% - ның жоғары біліктілік деңгейі бар. Алайда студенттердің 8,7% дағдыларын төмен деп бағалады, бұл практикалық тәжірибенің жетіспеушілігін көрсетуі мүмкін.

13 - кесте

Алынған деректерді өңдеу, тенденцияларды анықтау мүмкіндігі	респонденттер саны	Жоғары деңгей	%	Орташа деңгей	%	Төмен деңгей	%
БАРЛЫҒЫ:	1777	630	35,5	1051	59,1	96	5,4

Студенттердің 35,5% - ы деректерді өңдеу және трендтерді анықтау құзыреттілігінің жоғары деңгейіне ие, бұл жақсы нәтиже. Студенттердің шамамен 59,1% - ы дағдыларын орта деңгейде бағалайды, бұл осы салада күшейтілген жұмыс қажет екенін көрсетеді.

14 - кесте

Ғылыми жарияланымдардың мазмұны мен стиліне қойылатын талаптарға сәйкес зерттеу нәтижелерін рәсімдей білу іскерлігі	респонденттер саны	Жоғары деңгей	%	Орташа деңгей	%	Төмен деңгей	%
БАРЛЫҒЫ:	1777	619	34,8	1050	59,1	108	6,1

Студенттер ғылыми жұмыстарды рәсімдеуде құзыреттіліктің жақсы деңгейін көрсетеді, студенттердің 34,8% - ы дағдыларын жоғары деп бағалайды. Алайда студенттердің 6,1% - ы қабілеттерін төмен деп бағалады, бұл осы аспектке қосымша назар аудару қажеттілігін көрсетеді.

Зерттеу құзыреттілігі жоғары студенттердің болуына қарамастан, көпшілігі (орташа жалпыланған көрсеткіш – 61%) аталған құзыреттер саласында тек орташа деңгейге ие. Бұл оқу материалдары мен практикалық сабақтарды жақсартуды қажет етуі мүмкін.

Білім алушылардың университеттегі білім беру үдерісін ұйымдастыруға қанағаттануы бойынша сауалнама нәтижелері бойынша негізгі қорытындылар

Негізінен, респонденттер бакалавриатта білім алушылармен ұсынылған: сауалнамаға қатысушылардың 94,3% - ы және ЖОО-дағы осы сатыдағы барлық білім алушының 39% - ы (4286 адам). Магистратура мен докторантура айтарлықтай аз үлесті алады, сонымен қатар сандар көрсеткіші мынадай: магистранттар – үштен бірі (32,6%), докторанттар – қазіргі уақытта университет контингентіне кіретін осы санаттағы барлық білім алушы шамамен 40% (магистранттар – 273, докторанттар – 35).

Сауалнама нәтижелері студенттер арасында университетте ҒЗЖ ұйымдастыру деңгейін оң қабылдауды көрсетеді. Алайда нақты жауап бере алмағандардың едәуір пайызына (шамамен 15%) назар аударған жөн, бұл осы тақырып бойынша студенттермен қарым-қатынасты жақсартуды қажет етуі мүмкін.

Сұралғандардың пікірі бойынша студенттерді ғылыми-зерттеу қызметіне тарту бойынша жұмыстың негізгі ұйымдастырушылары (64,4%) ЖМ декандары, ББ оқытушылары және топ кураторлары болып табылады. Сонымен қатар студенттердің өз бастамасына да көп көңіл бөлу керек, мұндай топ сауалнамаға қатысқандардың 10% - дан

сәл астамын құрады және студенттердің ғылыми жұмысқа деген қызығушылығын растайды.

Нәтижелер көрсеткендей, студенттердің шамамен 41,4% - ы университеттегі зерттеу жұмысының формалары мен түрлері туралы білсе де, респонденттердің едәуір бөлігі (58% - дан астамы) жауап бермеді немесе жауабын дұрыс тұжырымдай алмады. Бұл студенттердің ғылыми қызметке қатысудың қолданыстағы формалары мен мүмкіндіктері туралы хабардарлығын жақсарту қажеттілігін, сондай-ақ осы тақырып бойынша қосымша түсіндіру мен оқыту қажеттілігін көрсетуі мүмкін.

Жалпы, сауалнама нәтижелері студенттердің ғылыми-зерттеу жұмыстарына деген жоғары қызығушылығын көрсетеді, алайда зерттеулерге нақты қатысу төмен деңгейде қалып отыр. Сауалнама деректері мен ғылыми орталықтардың басшыларынан, ББ және жетекшілерінің басшыларынан алынған ақпарат арасындағы анықталған айырмашылық, онда сауалнамалар ғылыми орталықтар мен үйірмелерде жұмыс істейтін студенттердің нақты санына қарағанда жоғары белсенділікті көрсетеді (басшылардың ақпараты бойынша, барлығы 50-ге жуық білім алушы сауалнама нәтижелері бойынша осы құрылымға қатысқандарын көрсеткен 473 студентке қарсы тұрақты зерттеулер жүргізеді, ал 16 ғылыми үйірмеде қазіргі уақытта 300 адамға дейін жұмыс істейді, сауалнама нәтижелері бойынша 417-ге қарсы) студенттердің ұзақ мерзімді жобаларға тартылуының жеткіліксіздігін немесе ғылыми құрылымдарда жұмыс істеу мүмкіндіктері туралы хабардарлықтың жеткіліксіз деңгейін көрсетуі мүмкін.

Бұл студенттердің хабардарлығын арттыруға және қарастырылған ғылыми қызметке тереңірек және ұзақ мерзімді қатысу үшін жағдай жасауға бағытталған бағдарламаларды әзірлеуді талап етеді:

- студенттерді ғылыми-зерттеу жұмыстарына қатысқан студенттердің сәтті жағдайлары мысалында ҒЗЖ-ға қатысу мүмкіндіктері туралы белсенді ақпараттандыру; ақпараттық науқандарды, кездесулердегі презентацияларды, сайттар мен әлеуметтік желілерде жарияланымдарды кеңейту. Сондай-ақ тәжірибелі студенттер немесе оқытушылар жаңадан бастаушыларға зерттеулер мен жобаларға қатысуға көмектесетін тәлімгерлік бағдарламаларын жандандыру және дамыту. Ұзақ мерзімді жобаларды құру және студенттерді бүкіл оқу процесінде зерттеуге тарту. Өзгерістер динамикасын бақылау және бағдарламалар мен іс-шараларды реттеу үшін студенттердің ҒЗЖ-ға қатысуын үнемі бақылау маңызды. Студенттердің ғылыми жұмысының нәтижелерін жақсарту тұрғысынан қатысудың әртүрлі формалары (мысалы, конференцияларға немесе үйірмелерге қатысу) қаншалықты тиімді екенін бағалау қажет.

Білім алушылардың зерттеу құзыреттілігін қалыптастыру саласында сауалнама нәтижелері студенттердің көпшілігі (орташа жалпыланған көрсеткіш – 61%) деңгейлерін "орташа" деп анықтайтынын көрсетеді. Алайда студенттердің едәуір бөлігі (31,3%) бұл дағдылардың "жоғары" деңгейін көрсетеді, бұл жақсы көрсеткіш. Дегенмен, студенттердің шамамен 10% - ы осы салада қиындықтарға тап болады, бұл назар аударуды қажет етеді және аталған зерттеу құзыреттілігін дамытуға бағытталған білім беру бағдарламалары мен практикалық сабақтарды жақсартуға негіз бола алады.

Мәселенің өзектілігіне және студенттердің ғылыми-зерттеу дағдыларын жоғары деңгейде дамыту мүмкіндігін кеңейтуге байланысты ұсынылады:

1. Анықталған аспектілер бойынша практикалық сабақтарды тереңдету.
2. Студенттерге, әсіресе олардың дағдыларын "төмен" деп бағалайтындарға, сенімділікті дамытуға және зерттеу қабілеттерін жақсартуға көмектесетін қосымша семинарлар мен тренингтер ұйымдастыру.
3. ҒЗЖ-да қиындықтарға тап болған студенттерге тәлімгерлік қолдау көрсету, бұл олардың зерттеу құзыреттілік деңгейін жақсартуға көмектеседі.
4. Студенттер ғылыми дағдылар мен зерттеу құзыреттілігін іс жүзінде тереңірек түсініп, қалыптастыра алатындай нақты ғылыми жобалармен жұмыс істеу тәжірибесін кеңейту.